

# Korinin dnevnik

## November

### 1. XI.

Ove jesenske **kalende** počinjem žrtvom Dijani kojoj posvećujemo cijeli mjesec, a ja tu božicu divljine, nezaštićenih bića, čarobnjaštva i mjesečeve svjetlosti štujem i kao svoju zaštitnicu. Njoj se također molim kao *Lucini*, pod nadimkom koji dijeli s Junonom, jer njih dvije pomažu djeci da pri porodu izađu na svjetlo dana. Nije nemoguće da će mi uskoro zatrebati, ali ne usudim se još ništa ni pomišljati. Neuobičajeno je topao dan pa sam se odvažila na šetnju do Dijaninog hrama na Aventinu gdje sam joj ostavila vijenac ispletan od jelovih grana i lovorova lišća te platila da se zakolje koza.

### 4. XI.

Dosadna, sitna i hladna kiša prestala je upravo na vrijeme da možemo uzeti tople ogrtače i otići pogledati procesiju do Flaminijevego cirka za početak **Plebejskih igara**, koje će nam donijeti niz kazališnih predstava, gozbi i konjičkih utrka tijekom sljedećih trinaest dana. Ime su dobile u davna vremena Republike kad su plebejci osnovali vlastite igre po uzoru na patricijske *Rimske* koje smo proslavili u septembru; stoga često imam osjećaj već viđenog jer se isti rituali ponavljaju u tako kratkom razdoblju.

### 8. XI.

Moj se svekar jutros nije probudio. Iako je bio boležljiv već neko vrijeme, ništa nije ukazivalo da mu je stvarno loše. Njegov je tajnik dotrčao odmah nakon svitanja kako bismo se mi, kao jedini nasljednici, pobrinuli za sve što je potrebno. Hitro smo se uputili njegovoj kući poslavši usput Milfiona na Eskvilin da kod hrama Libitine unajmi svu opremu i dovede nekoga da nam pomogne. Muž je, prema običaju, pokrivene glave prinio svoje lice očevom kako bi uhvatio njegov posljednji dah i triput ga z zvao imenom kako bi provjerio je li mu svijest doista napustila tijelo. Osjetim kako ga želi još jednom zagrliti, ali muškarac se ne smije okaljati dirajući mrtvaca. Ja sam okupila sve žene u kući te smo raščupale kosu i naričući grebale lice do krvi. Suze su mi iskrene: voljela sam tog duhovitog i uglađenog starca koji je uvijek imao prikladan stih za sve okolnosti. Spustile smo ga s kreveta na pod i uz pomoć pogrebnika oprale i obukle u najfiniju togu, a na glavu postavile vijenac. Zatim smo ga položili na ležaj u atrij, nogama okrenutima prema van, gdje će čekati do sprovida. Milfion je uzeo i vodu od susjeda koju stavlja pred vrata, jer je odsada sva voda u kući okaljana prisutnošću smrti, te sad sa svekrovim robovima postavlja čempresove grane oko ulaza kao upozorenje svima koji bi došli. Dok pokojniku polažem u usta novac kako

bi mogao platiti Haronu za prijevoz u svijet duhova, razmišljam da možda svekrova duša nije slučajno otišla baš danas, kad se otvara *mundus* kroz koji se spajaju naš i podzemni svijet.

## 11. XI.

Mnogi su se građani Rima dolazili oprostiti od svekra i izraziti nam sućut, ritualno se čisteći vodom na izlazu; vjerojatno bi i dalje dolazili, ali muž se odlučio požuriti sa sprovodom koji su glasnici po ulicama najavili za danas prije zore. U bijeloj sam haljini, još uvijek plaćući i lupajući se u prsa s drugim daljnjim rođakinjama, hodala rimskim ulicama za nosiljkom na kojoj je muž, odjeven u crnu togu, s bratićima nosio svekra: pogrebnici su ga tako dobro uredili da je djelovao kao da još samo spava. Kao u snu kroz dim baklji promatram svirače, glumce koji izvode zgode iz pokojnikova života, mnoštvo pjesnika koji više ili manje iskreno nižu tople riječi o čovjeku koji ih je volio i podržavao, voštane maske s licima predaka koji se također doimaju vrlo živo... Prase koje smo žrtvovali bilo je zdravo i čitavo, te smo ga pečenog razdijelili sudionicima i pojeli, postavivši i komad za pokojnika na lomaču od čempresa. Nju je odvrćena lica zapalio muž, nakon što smo na nju postavili mnoge svekrove dragocjenosti i miomirise. Mnogi su se sudionici razišli kućama kako bi se oprali još prije nego je lomača dogorjela pa nisu čuli kasniji mužev dirljivi pogrebni govor na Forumu u očevu čast. Već se ponovno počelo mračiti kad sam, preuzevši ulogu svekrve koja je umrla pred dosta godina, zalila ostatke vinom i vodom te skupila kosti i pepeo u tkaninu. Kad se posuše, položiti ćemo ih u urnu pa odnijeti u obiteljsku grobnicu na Apijevoj cesti, izvan svetih granica grada. Na žalobnoj gozbi, pošto je žrtvovalao obiteljskim Larima za očišćenje svih nas, muž se pred cijelom obitelji zavjetovao da će ocu sagraditi novu, veliku grobnicu.

## 13. XI.

Obred žalovanja za nas znači da smo u sljedećih devet dana neokupani, okaljani smrću i ne sudjelujemo ni u kakvim uobičajenim aktivnostima, pa tako na *ide* preskačemo svečanu gozbu u Jupiterovu čast, sutra i konjaničku procesiju, te sva preostala tri dana *Plebejskih igara* s konjskim utrkama. Na današnji blagdan Feronije, božice obilne žetve i pripitomljene divljine, namjeravali smo otići u njen hram na Marsovom polju, kako bismo oslobodili nekoliko naših robova koji su još dovoljno mladi da mogu započeti vlastiti posao. Ovako će njihovo otpuštanje, tijekom kojeg ih muž udara po obrazu, pruža im kapu kao znak novostečene slobode i određenu svotu novca za početak novog života, pričekati sljedeći mjesec kad će prema svekrovoj oporuci biti oslobođeni i njegovi robovi. Ja sam u svojoj sobi uputila molbe još jednoj danas slavljenoj božici, *Fortuni Primigeniji*, za što skoriji dolazak prvorođenog sina, odnosno unuka kojeg svekar nije uspio dočekati.

## 19. XI.

Devetog dana nakon sprovoda, slično kao i trećega, održavamo pogrebnu žrtvu i gozbu koju zovu i *novendiale*, u čast *Manima*, duhovima umrlih predaka, što ćemo ponoviti i na trideseti dan i svake godine na obljetnicu. Nakon što smo posjetili svekrov grob i izlili ljevanicu vina i mlijeka, žrtvujemo ovna, kojeg ne dijelimo uzvanicima jer je cijeli posvećen podzemnim božanstvima kojima nije uputno otkidati od usta; stoga životinju spaljujemo u komadu na tlu. Danas je muž dao organizirati i pogrebne igre u čast pokojnom ocu, s dvadeset parova gladijatora i novom izvedbom Plautovog *Stiha*, koji je prvi put viđen upravo na *Plebejskim igrama* pred skoro dvjesto godina. Danas se napokon možemo i okupati i otvoriti kuću brojnim gostima. Dok jedemo i sjećamo se svekra, osjećamo kao da su svi naši pokojni članovi obitelji s nama, kao naši zaštitnici Lari, Penati i Mani, da i dalje s nama dijele naše brige i naše radosti.

Flaminijev cirk – *circus Flaminius*, prostor na Marsovom polju uz Tiber, od kraja 3. st. pr. Kr. uređen za konjske utrke i druge priredbe

*Fortuna Primigenia* – jedan od aspekata božice Sreće i Sudbine koja posebno štiti prvorodence; osobito se slavi u maju u Prenestu gdje ima znameniti hram, ali i u Rimu u novembru zajedno s Feronijom

Libitina – rimska božica smrti, u čijem se hramu na Eskvilinu mogla unajmiti pogrebna oprema, kao i pogrebni koji pomažu s pripremom mrtvaca za sprovod konjanička procesija – *probatio equorum*, povorka i priredba tijekom koje rimski vitezovi pokazuju svoje konjaničke vještine, u septembru i novembru

*mundus* – doslovno „svijet”, naziv za podzemno skladište žita koje se s vremenom počelo promatrati i kao portal do podzemnog svijeta odakle mogu izlaziti zli duhovi

**Maja Matasović**

*Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu*